

dr hab. Alicja Korzeniecka – Bondar, prof. UwB

Wydział Nauk o Edukacji

Uniwersytet w Białymstoku

RECENZJA

dorobku naukowo – badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego

doktor Zofii Remiszewskiej

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Dokonując oceny osiągnięcia naukowego doktor Zofii Remiszewskiej, ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, kieruję się kryteriami określonymi w art. 219 ust. 1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018. Ocenie poddaję, wskazane w autoreferacie, osiągnięcie naukowe pt. *Gotowość młodzieży akademickiej do podejmowania zadań ponadosobistych*.

1. Podstawowe dane o Habilitantce

Zofia Remiszewska od 2001 roku jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Stopień doktora uzyskała na Uniwersytecie Opolskim, na podstawie rozprawy pt. *Szkola wobec kryzysów egzystencjalnych młodzieży*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym profesor Teresy Borowskiej. W 1987 roku uzyskała dyplom magistra w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Od 1994 roku zatrudniona jest na Uniwersytecie Opolskim, wcześniej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu (1991- 1994) oraz Przedszkolu nr 31 (1986 – 1991).

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego wskazanego przez Habilitantkę jako podstawa ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego

Doktor Zofia Remiszewska podejmuje ważną, aktualną w dyscyplinie pedagogika problematykę. Przedłożone do oceny teksty Habilitantki są pytaniem o relację człowieka ze światem, o wizję świata możliwego i/lub pożądanego. W monografii naukowej pt. *Gotowość młodzieży akademickiej do podejmowania zadań ponadosobistych*

(Opole 2022, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego ss. 288) Autorka czytelnie ukazuje wizję świata za którą się opowiada. Jest to świat, w którym ludzie z zaangażowaniem działają na rzecz innych, dzięki czemu urzeczywistniają zarówno dobro osobiste, jak i dobro wspólne. Doktor Z. Remiszewska ma świadomość, co wielokrotnie w pracy podkreśla, że żyjemy w skomplikowanym świecie, w epoce niepewności, że częstokroć znajdujemy się sytuacjach bez wyjścia, rodzących kryzysy egzystencjalne. Pomimo to Badaczka swoją monografią artykułuje tezę, że właśnie w tych niełatwych okolicznościach należy położyć szczególną troskę (w szeroko rozumianych instytucjach edukacyjnych) na przygotowywanie młodych ludzi do działania na rzecz innych, rozwijania w nich gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych. W zakończeniu monografii pisze zdecydowanie „Jeżeli młodzież nie będzie przygotowywana do podejmowania działań związanych z realizacją zadań ponadosobistych i nie będzie ich realizowała, może to skutkować w jej późniejszym już życiu zakłóceniem poczucia wspólnotowości, nadmiernym indywidualizmem, utrwalaniem postawy egoistycznej – w końcu alienacją, trudnościami w odnajdywaniu się we współczesnej rzeczywistości, dysfunkcjonalnością w życiu społecznym. Realizując zadania ponadosobiste, młodzi ludzie lepiej się komunikują, lepiej współdziałają w zespole, kooperują, w związku z tym mogą być bardziej przedsiębiorczy, innowacyjni – budują kapitał społeczny. [...]” (s. 268). Słowa te wskazują na rangę podjętej przez Habilitantkę problematyki.

Przedłożona do oceny monografia naukowa składa się z wstępu, sześciu rozdziałów, części zamykającej, bibliografii oraz spisu tabel i rysunków. Wstęp stanowi staranne i merytoryczne uzasadnienie potrzeby podjęcia problematyki. W rozdziale pierwszym Badaczka omawiania dwie orientacje – indywidualizm i kolektywizm, traktując je jako dwa kontrastowe systemy zasad na których opierać się może życie człowieka. To pierwsze rozróżnienie wyznacza całą linię narracji w przedłożonej do oceny monografii. Autorka konsekwentnie opowiada się za wspólnotową wizją świata i wytyczanych przez nią zadań człowieka. Doktor Remiszewska człowieka postrzega jako istotę społeczną, twórczą, która „w swoim życiu podejmuje różnorakie wyzwania, realizując zadania, na które patrzemy przez pryzmat realizacji określonego celu” (s. 23). Bazuje na klasyfikacji zadań według Wiesława Łukaszewskiego (*Szanse rozwoju osobowości*, 1984, s. 273), która zawiera zadania osobiste, pozaosobiste oraz ponadosobiste, te ostatnie traktując jako przedmiot naukowej eksploracji (niemalże przez całą działalność naukową). Habilitantka gotowość do podejmowania zadań ponadosobistych wiąże z psychologicznym pojęciem postawy

(Łukaszewski, *Osobowość, struktura i funkcje regulacyjne*, 1974, s. 192), zawierającym trzy składniki (komponenty, dyspozycje): emocjonalny, intelektualny i behawioralny (Mądrzycki, *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*, 1970). Ponadto, nadal za Łukaszewskim, omówiła twórczy rozwój osobowości człowieka, by ukazać sylwetkę człowieka twórczego, gdyż tylko taki jest w stanie zbudować konstruktywną relację „ja – świat”, będącą istotą ponadosobistych, sprawczych wizji. Łączenie zadań ponadosobiste z kategoriami kapitału społecznego, innowacyjności i przedsiębiorczości wymagałoby szerszej analizy.

W rozdziale drugim Habilitantka zaprezentowała rozważania dotyczące społeczeństwa obywatelskiego skupiając się szczególnie na ludzkich marzeniach, wizjach i ideach „lepszego społeczeństwa”, będących źródłem obywatelskiej motywacji i inwencji (s. 41). Autorka podkreśla rolę i znaczenie w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego osób otwartych i zaangażowanych w wielorakie działania społeczne, przejętych sprawami publicznymi (s. 41). Omawiając kategorię i rolę sfery publicznej powtarza wątki, które analizowała w rozdziale: Zofia Remiszewska, *Aktywność młodzieży – przygotowanie do życia w społeczeństwie [w:] Wybrane aspekty kształcenia w reformującej się szkole*, red. E. Smak, K. Wereszczyńska, M. Ganczarska, Wydawnictwo Nowik Sp.j., Opole 2011, s. 112–131. W monografii je nieznacznie rozszerza, ale w przypisach nie odsyła do własnego tekstu. Ważną i ciekawą częścią są podrozdziały dotyczące kolejno wspólnot i organizacji pozarządowych, które Autorka przeciwstawia konsumpcyjnej wizji świata bazującej na „wytwarzaniu sztucznych potrzeb” (s.58), złudzeń wykreowanych przez marketing, podsycaniu chęci posiadania czegoś nowego.

Rozdział trzeci stanowi analizę sytuacji młodzieży w ponowoczesnej rzeczywistości, w której człowiek „pozbawiony jest trwałej tożsamości, celu i sensu życia, wykorzeniony, charakteryzuje się rozbudowaną sferą somatyczną, przy jednoczesnym deficycie sfery noetycznej – brak mu odniesienia do transcendencji” (s.66). W oparciu o teorię rozwoju psychospołecznego E. Eriksona starannie scharakteryzowała okres dorastania i wczesnej dorosłości, który dotyczy respondentów biorących udział w badaniach. Podrozdział „Stan badań nad młodzieżą akademicką w XXI wieku” (s. 74 – 87) jest omówieniem trzech książek poznańskich badaczek i badacza (Bożeny Kanclerz, Mateusza Marciniaka, Agnieszki Cybal – Michalskiej), co trudno uznać za przegląd stanu badań całego wieku.

Założenia metodologiczne badań własnych zawarte zostały w rozdziale czwartym. Badaczka prawidłowo dokonała konceptualizacji i operacjonalizacji problemów

badawczych; ukazała przedmiot, cel i hipotezę. Bardzo starannie i precyzyjnie określiła zmienne (zależną – gotowość młodych ludzi do podejmowania zadań ponadosobistych i niezależną – doświadczenia dzieciństwa oraz szereg zmiennych pośredniczących). Pojęcie gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych związała z psychologicznym pojęciem postaw, z trzema składnikami/ komponentami: poznawczym, emocjonalnym i wolicjonalnym. Bazując na tym założeniu zbudowała koncepcję hierarchicznej struktury konstruktów gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych (s.96) i w drodze analizy czynnikowej (z wykorzystaniem metody głównych składowych z użyciem rotacji Varimax) ustaliła, które z nabytych przez respondentów kompetencji (będące składowymi poszczególnych powyżej wymienionych komponentów) tworzą poszczególne komponenty zmiennej zależnej. Bardzo starannie omówiła składowe głównej zmiennej zależnej (zmienne szczegółowe), zmiennej niezależnej i zmiennych pośredniczących oraz skale wykorzystane do ich rozpoznawania (s. 100 – 106). Badaczka określiła poziom gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych ustalając normy stenowe dla tej zmiennej i poszczególnych komponentów tej gotowości, a także natężenie poszczególnych komponentów budujących tę zmienną. Dalej Badaczka chcąc ustalić, jaki jest związek dzieciństwa (ślad pamięci domu rodzinnego, ślad pamięci obrazu samego siebie z dzieciństwa i ślad pamięci edukacji szkolnej) z gotowością młodych osób do podejmowania zadań ponadosobistych oraz jak rzutują one na ową gotowość, opracowała teoretyczny model badawczy oraz wskazała ścieżki określenia tego związku (s. 109 – 112). W dalszej części rozdziału metodologicznego omówiła metody badawcze (sondaż diagnostyczny i wywiad narracyjny) oraz wykorzystane techniki i narzędzia badawcze. W zakresie badań ilościowych skorzystała z trzech ankiet autorstwa Ryszarda Łukaszewicza: 1) „Cztery modele”, 2) „Dzieciństwo – edukacja – szkoła”, 3) „Znaczenie edukacji/kształcenia”. W zakresie badań jakościowych wykorzystowała wywiad narracyjny, przyjmując założenia: 1) o nierozzerwalnym związku między pamięcią, doświadczeniem i kompetencją; 2) o związku tych pojęć z działaniem i realizacją zadań (w tym ponadosobistych). Dokonała także charakterystyki kryteriów doboru osób uczestniczących w badaniach oraz charakterystyki społeczno – demograficznej badanej grupy. Te dokładnie przemyślane i zaprezentowane założenia metodologiczne wskazują na wysokie kompetencje badawcze Habilitantki.

Rozdziały piąty i szósty stanowią prezentację rezultatów badań Habilitantki. W obszernym (s. 125 – 241) rozdziale piątym Badaczka bardzo szczegółowo i starannie: 1) określa gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych w kontekście zmiennych

pośredniczących; 2) opisuje i analizuje związek doświadczeń dzieciństwa, zmiennych pośredniczących oraz nabytych przez respondentów kompetencji z gotowością do podejmowania zadań ponadosobistych; 3) opisuje i analizuje wpływ doświadczeń dzieciństwa oraz zmiennych pośredniczących na czynniki gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych – stosując analizę ścieżek (PA – *Path Analysis*). Autorka umiejętnie konstruuje rozdział prezentując powyższe zagadnienia zgodnie z układem wynikającym ze sformułowanych problemów badawczych. Aby udzielić odpowiedzi na postawione pytania badawcze dobrała metody i narzędzia statystyczne odpowiadające problemom badawczym, badanej próbie i charakterowi zmiennych. Statystyki opisowe zebranych danych wykonała w pierwszym etapie badań. W dalszym etapie do analizy wyników badań zastosowała odpowiednio testy parametryczne lub nieparametryczne. Na docenienie zasługuje fakt, że Badaczka starannie, konsekwentnie ukazuje poszczególne wątki doprowadzając do syntetycznego podsumowania, w którym wywiązuje się ze wszystkich, zapowiedzianych w rozdziale metodologicznym, kroków analizy zgromadzonych danych. Studiowanie tego rozdziału wymaga od czytelnika dużego skupienia i uważności, gdyż Badaczka podejmuje w nim bardzo wiele wątków zależnych od siebie. Zachęcałabym Badaczkę do dyskusji zgromadzonych wyników badań własnych z wynikami innych badaczy, do analizy w szerszym kontekście.

W rozdziale szóstym Badaczka prezentuje wyniki badań jakościowych z wykorzystaniem wywiadu narracyjnego. Rozdział ma stanowić odpowiedź na cztery problemy badawcze określone dla tej części badań (s. 93). Omówione w rozdziale szóstym wątki dotyczą: 1) orientacji tożsamości na zaangażowanie społeczne; 2) pamięci domu rodzinnego (w zakresie relacji z rodzicami i rodzeństwem, sytuacji materialnej rodziny oraz wartości rodzinnych); 3) pamięci szkoły; 4) źródeł poczucia własnej wartości. Nie wszystkie korespondują z postawionymi problemami badawczymi, wśród których pojawiają się „stosowane przez rodziców środki dyscyplinujące” oraz rzutowanie zmiennych pośredniczących na poszczególne czynniki gotowości do podejmowania zadań ponadosobistych. Analizy tych wątków brakuje w tym rozdziale. Pojawiają się wątki niezapowiedziane (problemami badawczymi), jak: źródła poczucia własnej wartości czy relacje z rodzeństwem. Materiał zgromadzony w trakcie wywiadu narracyjnego stwarza potencjał wyłonienia nowych wątków, ale Autorka nie informuje o tym prezentując wyniki badań. Dla zrozumienia toku analizy w tym rozdziale niezbędne byłoby ukazanie kroków analizy zgromadzonych danych empirycznych. W obecnym kształcie poszczególne

podrozdziały zawierają analizę tytułowego wątku w oparciu o dostępną literaturę, przykładowe, interesujące wypowiedzi osób udzielających wywiadów oraz krótkie ich omówienie. Badaczka dołożyła starań by dobrać osoby do tej części badań (o czym pisała w rozdziale 4) ale nie uwzględniła zmiennych pośredniczących przy omawianiu wyników badań w tej części. Rozdział ten wzbogaca analizę danych ilościowych, ale wydaje się że potencjał zgromadzonego materiału mógłby być pełniej wykorzystany.

W krótkiej części pt. *Zamiast zakończenia* Badaczka podkreśla raz jeszcze, że „doświadczenia dzieciństwa mają istotny związek i istotnie wpływają na gotowość młodzieży do podejmowania zadań ponadosobistych. Natomiast rodzina i szkoła to miejsca, w których młody człowiek zdobywa doświadczenia – istotny bagaż decydujący o dalszym jego życiu, także w sferze podejmowania zadań ponadosobistych” (s.271). Z tego wynikają dla pedagogiki ważne wnioski zarówno o charakterze teoretycznym, jak i aplikacyjnym. Monografia może stanowić inspirację do podejmowania zarówno dalszych badań, jak i projektowania działań praktycznych.

Bibliografia adekwatna i wystarczająca do opracowania tytułowego wątku tematycznego. W pracy znalazło się 13 rysunków i 81 tabel, co w znacznym stopniu umożliwiło czytelne zaprezentowanie zgromadzonych danych ilościowych.

W autoreferacie Habilitantka informuje, że Jej zainteresowania układają się w trzy powiązane ze sobą obszary dociekań:

1. Studia nad modelem Wrocławskiej Szkoły Przyszłości profesora Ryszarda Łukaszewicza (w dokumentacji w tym obszarze zgłoszonych zostało 12 tekstów),
2. Refleksja nad aksjologicznym wymiarem postaw młodzieży. Preferencja jej systemu wartości, poczucia sensu życia oraz problematyka kryzysów egzystencjalnych (w dokumentacji w tym obszarze zgłoszona została monografia i 14 tekstów),
3. Aktywność prospołeczna młodzieży wyrażana w zadaniach ponadosobistych (w dokumentacji w tym obszarze zgłoszona została monografia i 8 tekstów).

Poniżej odnoszę się do grupy tekstów przyporządkowanych każdemu z powyższych obszarów.

Artykuły przyporządkowane do pierwszego obszaru stanowią prezentację i upowszechnianie modelu Wrocławskiej Szkoły Przyszłości profesora Ryszarda Łukaszewicza, który wywar wyraźny wpływ na całą biografię naukową Habilitantki. Są to teksty tworzone w latach 2009 – 2020, co potwierdza zaangażowanie Badaczki w propagowanie idei tej szkoły. Teksty mają podobny układ: 1) rozpoczyna je ukazanie

szerszego kontekstu (za który dr Z. Remiszewska uznaje globalne przemiany świata); 2) krytyczna analiza jakiegoś aspektu funkcjonowania szkoły; 3) ukazanie założeń modelu Wrocławskiej Szkoły Przyszłości, w której stawia się na wyobraźnię – prowokowanie, inwencję, projektowanie okazji edukacyjnych jako sekwencji niewypróbowanych. Model ten Badaczka traktuje jako swoisty dowód na to, że zmiana edukacji szkolnej jest możliwa.

W 14 artykułach i autorskiej monografii naukowej przyporządkowanych do drugiego obszaru Badaczka zajmuje się aksjologicznym wymiarem postaw młodzieży. Znajdują się tu następujące teksty (z lat 2003 – 2020). Ten obszar zainspirowany został współpracą z Profesor Teresą Borowską (promotorką rozprawy doktorskiej Habilitantki) i jej ważną w polskiej pedagogice książką pt. *Pedagogia ograniczeń ludzkiej egzystencji*. Dr Z. Remiszewska zainteresowana koncepcją *homo construens*/człowieka budującego (autorstwa T. Borowskiej) badała preferencje systemu wartości młodzieży, jej poczucie sensu życia oraz występujące w jej życiu kryzysy egzystencjalne. Wyniki badań własnych (przeprowadzonych w roku 1996 i 2006) dotyczących systemu wartości i poczucia sensu życia młodzieży opolskich liceów zaprezentowała w monografii pt. *Kryzysy egzystencjalne młodzieży a edukacja szkolna*. W tej interesującej pracy przedstawia „rozdroża rozwoju młodzieży”, problemy szkoły wobec kryzysów egzystencjalnych młodzieży i możliwości tego środowiska w zakresie podejmowania działań antykryzysowych.

Większość artykułów zaliczonych do tego obszaru ma charakter badawczy. Autorka prezentuje wyniki własnych (mniejszych lub większych) projektów badawczych, w których konsekwentnie poszukuje odpowiedzi na pytanie jak młodzi ludzie postrzegają własne życie – czy w ich przekonaniu jest ono wypełnione wartościami nadającymi życiu treść i sens? Badaczka w rezultacie podjętych badań stwierdza, że młodzi ludzie żyją w aksjologicznej pustce, co rodzi wyzwania dla pedagogów, by nie pozostawić młodych samych sobie z tym poczuciem na które „czyha” konsumpcja jako podstawowa narracja życia (z hedonistycznym systemem wartości). Dr Z. Remiszewska upomina się o wychowanie do wartości uniwersalnych, w którym wartości nie są zależne od zachowań czy preferencji człowieka, a są bezwzględne oraz niezmiennie (s. 354 w autoreferacie; Z. Remiszewska (2018). *Metoda klaryfikacji wartości a świat wartości młodzieży akademickiej*. „Studia z Teorii Wychowania”, nr 3(24)). Ponadto Habilitantka zachęca, by w pracy dydaktycznej z młodzieżą wykorzystywać „metodę klaryfikacji wartości”, za sprawą której człowiek uczy się dokonywać samodzielnych i przemyślanych wyborów, co daje mu poczucie spójności podejmowanych działań i efektywności własnych decyzji (tamże). Wartym odnotowania jest,

że dr Z. Remiszewska zainspirowana metodą klaryfikacji wartości przeprowadziła badania diagnostyczne wśród studentów, a nawet poszła dalej i ustaliła pułapki w badaniach obszaru aksjologicznego z wykorzystaniem metody klaryfikacji wartości (s. 384 – 392 w autoreferacie; Z. Remiszewska (2020). *Pułapki w badaniach obszaru aksjologicznego: metoda klaryfikacji wartości* „Problemy Opiekuńczo – Wychowawcze” nr. 6). Zainteresowania dr Z. Remiszewskiej i jej konsekwencja w upominaniu się o budowanie przez młodych godnego, sensownego życia wskazują, że stała się ona kontynuatorką badań i sposobu postrzegania człowieka zainicjowanych przez Profesor Teresę Borowską.

Do trzeciego obszaru zainteresowań pt. „Aktywność prospołeczna młodzieży wyrażana w zadaniach ponadosobistych” Habilitantka zaliczyła, analizowaną powyżej monografię naukową (Remiszewska Zofia: *Gotowość młodzieży akademickiej do podejmowania zadań ponadosobistych*) oraz 8 tekstów (z lat 2010 – 2020). W zaprezentowanych artykułach (z wyjątkiem tekstu pt. *Projekty jako komunikacja oddolna*) Habilitantka podejmuje wątek zadań ponadosobistych młodzieży odnosząc je do różnych wątków: sfery publicznej, eudejmonii, rodzinnych i szkolnych doświadczeń. Badaczka, przygotowując poszczególne teksty, wielokrotnie wykorzystuje to samo narzędzie badawcze do rozpoznawania zadań ponadosobistych różnych grup młodzieży („Cztery modele” opracowane przez Ryszarda Łukaszewicz), przy czym łączy je z innymi narzędziami (np. ankietą określającą odmienne orientacje życiowe: eudejmonizmu i hedonizmu oraz innymi omówionymi przy ocenie monografii. Gromadzone przez lata dane empiryczne pozwalają Badaczce przyglądać się młodzieży żyjącej w niepewnych czasach, co stanowi znaczący wkład w rozumienie przez pedagogów podmiotów na rzecz których pracują. Dr Z. Remiszewska swoimi badaniami potwierdza, że istnieje istotna zależność doświadczeń zdobywanych przez młodego człowieka w procesie wychowania, z gotowością do podejmowania zadań ponadosobistych. To bardzo ważna dla pedagogów konkluzja, dająca nadzieję, że podejmowanie działań wychowawczych nadal ma sens.

W tej grupie artykułów znalazły się takie (nr 6, 7,8), które zawierają fragmenty umieszczone także w monografii pt. *Gotowość młodzieży akademickiej do podejmowania zadań ponadosobistych*, przy czym nie zostały to w książce znacznie poszerzone czy choćby jasno wskazane.

Dorobek publikacyjny Habilitantki obejmuje łącznie 66 publikacji, w tym 2 monografie autorskie, 50 rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym 4 przed doktoratem, 3 w języku angielskim), 14 artykułów w czasopismach naukowych. Według

danych uzyskanych z platformy Google Scholar – publikacje były cytowane 16 razy, wskaźnik indeksu Hirscha wynosi 3. Dr Z. Remiszewska brała udział w 66 konferencjach (w tym 23 międzynarodowych), w tym 11 przed doktoratem, 55 po doktoracie. Na konferencjach wygłosiła 54 referaty (w tym 12 referatów plenarnych).

3. Pozostała aktywność naukowo – badawcza i organizacyjna

W ramach aktywności naukowej w innej jednostce naukowej, niż macierzysta (zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 3 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018) dr Z. Remiszewska odbyła 2 staże naukowe: 1) W latach 2016–2017–trzymiesięczny staż naukowy w Katedrze Teorii Wychowania Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem prof. dra hab. Bogusława Śliwerskiego; 2) W 2022 roku tygodniowy staż naukowy na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Zakładzie Socjopedagogicznych Problemów Młodzieży pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybał-Michalskiej oraz Zakładzie Poradnictwa Społecznego pod kierunkiem prof. dr hab. Magdaleny Piorunek. Wśród szeregu aktywności realizowanych w ramach obu staży na podkreślenie zasługuje fakt, że w każdym z ośrodków prezentowała i dyskutowała wyniki badań własnych.

Kolejną ważną aktywnością naukową i cennym doświadczeniem w biografii dr Z. Remiszewskiej był bezinteresowny, społeczny wolontariat. W latach 1993 – 2020 podejmowała prace praktyczne i organizacyjne przy realizowaniu nowatorskich/innovacyjnych projektów na rzecz Wrocławskiej Szkoły Przyszłości i Fundacji Wolne Inicjatywy Edukacyjne, a od 2020 roku współpracuje na rzecz Fundacji Alternatyw Lepszej Edukacji. W zamieszczonym w dokumentacji Habilitantki Zaświadczeniu przygotowanym przez prof. dra hab. Ryszarda Łukaszewicza czytamy: „Pani dr Zofia Remiszewska należała do grupy kreatywnych liderów, którzy odkrywali sensy i wartości takiej edukacji alternatywnej, jak i jej walorów w aspekcie własnych zajęć akademickich czy pracy w placówkach szkolnych i przedszkolnych”. Potwierdzają to publikacje Habilitantki, omówione powyżej.

Na podkreślenie zasługuje, że dr Z. Remiszewska od lat jest związana ze społecznością Letnich Szkół Młodych Pedagogów, organizowanych przez Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (13 razy była aktywną uczestniczką), nabywając szereg kompetencji ważnych w pracy naukowej. Ponadto (w latach 2004–2022) aktywnie

uczestniczyła w 5 Ogólnopolskich Zjazdach Pedagogicznych, na których wygłaszała referaty, później publikowane w monografiach pokonferencyjnych.

Aktywnie uczestniczy(ła) w pracach kilku zespołów naukowych: 1) w latach 2016–2017 – brała udział w Ogólnopolskim Seminarium Podoktorskim organizowanym przez Katedrę Teorii Wychowania Uniwersytetu Łódzkiego; 2) od 2020 roku przynależy do Zespołu Samokształceniowego i Samopomocowego Doktorów, działającego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk; 3) od 2022 roku jest członkinią Zespołu Pedagogiki Młodzieży przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Pełniła funkcję promotor pomocniczej w przewodzie doktorskim dra Adama Konopnickiego – rozprawa pt. *Wykluczenie, inkluzje i emancypacja we współczesnym cyfrowym świecie* pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Mirosławy Nowak – Dziemianowicz (rozprawa obroniona 22. 12.2020 w Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej).

Była recenzentką artykułów naukowych w „Roczniku Lubuskim” (rok 2021) i półroczniku „Parezja. Czasopismo Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN” (rok 2020).

Dwukrotnie aplikowała (jako kierownik projektu) do Narodowego Centrum Nauki o finansowanie projektu badawczego z zakresu badań podstawowych w ramach programu OPUS. Wnioski nie zostały objęte finansowaniem ze względu na brak środków przy dużej liczbie zgłoszeń. Otrzymywała finansowanie w ramach wniosków wewnętrznych na badania statutowe Instytutu Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Opolskiego: 1) lata 2005–2007 – badania własne „Kreowanie własnej egzystencji”; 2) lata 2009–2010 – badania własne „Pamiętniki z przyszłości.

Za znaczące osiągnięcia naukowe w roku akademickim 2008–2009 otrzymała Zespołową Nagrodę Rektora Uniwersytetu Opolskiego.

4. Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Działalność dydaktyczna dr Zofii Remiszewskiej powiązana jest z jej aktywnością badawczą. W autoreferacie informuje, że realizuje następujące zajęcia na kierunkach stacjonarnych i niestacjonarnych (wykłady i ćwiczenia): teoretyczne podstawy wychowania; etyka zawodu nauczyciela, normy i wartości etyczne w edukacji; przemoc wobec dzieci i młodzieży; aktywność prospołeczna dzieci i młodzieży; metodyka pracy z grupą; patologie

społeczne. Prowadziła także przedmiot: etyka pedagogiczna. Ponadto była promotorem 32 prac magisterskich i recenzowała 24 prace licencjackie.

Była członkinią komitetu organizacyjnego ogólnopolskich konferencji naukowych organizowanych przez Uniwersytet Opolski, Instytut Studiów Edukacyjnych, Katedra Teoretycznych Podstaw Edukacji i Wychowania:

- „Pamięć – Historia – Tożsamość. Edukacja i polityka historyczna w procesie konstruowania narracji naszej wspólnoty”, Opole, 14–15 czerwca 2018.
- „Pamięć – Historia – Tożsamość”, Opole, 27–28 września 2020 (konferencja z powodu pandemii COVID-19 nie odbyła się).

Konkluzja

Analiza dorobku naukowego wskazuje, że zainteresowania badawcze dr Zofii Remiszewskiej są spójne i wyraźnie ukształtowane, a warsztat metodologiczny opanowany. Zjawiska badane przez Habilitantkę są ważne w dyscyplinie pedagogika i otwierają przestrzeń do dalszych dociekań naukowych. Wskazane główne dzieło habilitacyjne wnosi do pedagogiki, a szczególnie juvenopedagogiki znaczący wkład oryginalnych wyników analiz empirycznych. Rozprawa habilitacyjna i cały dorobek naukowy uzasadnia nadanie dr Zofii Remiszewskiej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, o co wnioskuję.

Alicja Konewicka - Bonolar